

ВІДГУК
офіційного опонента кандидата юридичних наук, професора
Коваліва Мирослава Володимировича
на дисертаційне дослідження Стафійчук Катерини Володимирівни
на тему: «Касаційне провадження в адміністративному судочинстві
України», подане на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми дисертації. В основі дисертаційного дослідження Стафійчук Катерини Володимирівни «Касаційне провадження в адміністративному судочинстві України», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії, покладено результати власного дослідження інституту касаційного провадження в адміністративному судочинстві України. У зв'язку з постійними змінами судової реформи в Україні остання вимагає постійної уваги та актуалізації наукових досліджень, які б відповідали реаліям сьогодення та нормам законодавства, що, в свою чергу, дозволить вирішити важливе наукове завдання щодо комплексного дослідження інституту касаційного провадження в адміністративному судочинстві України, яке має не лише важливе теоретичне значення, а й практичний характер у сфері правотворчості, правозастосування і правотлумачної діяльності органів публічної влади.

З огляду на це, дослідження дисертанткою касаційного провадження в адміністративному судочинстві України набуває особливої актуальності, видається надзвичайно науково та практично вагомим.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дисертацію виконано на кафедрі адміністративного та фінансового права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та є складовою частиною її науково-дослідної роботи в межах теми «Адаптація адміністративного та фінансового законодавства України до права Європейського Союзу» (державна реєстрація 0119U002407; 01.2019-12.2021 р.) «Удосконалення актів

адміністративного та фінансового законодавства України» (державна реєстрація 0122U200313; 01.2022-12.2024 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота К.В. Стафійчук є достатньо збалансованою науковою працею, в якій наукові положення і висновки є об'єктивними, належно обґрунтованими та послідовними й базуються на ґрунтовному обґрунтування інституту касаційного провадження в адміністративному судочинстві України. Для досягнення поставленої мети щодо узагальнення концептуальних теоретико-правових засад касаційного провадження в адміністративному судочинстві України, формування рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства у цій галузі, авторкою передбачено виконання низки завдань, зокрема визначити сутність та правову природу касаційного провадження в адміністративному судочинстві України; виявити підстави та фільтри касаційного оскарження судових рішень в адміністративному судочинстві; з'ясувати порядок реалізації права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві; проаналізувати порядок відкриття та розгляду адміністративних справ у касаційному провадженні; визначити повноваження суду касаційної інстанції за результатом розгляду касаційної скарги; дослідити судові рішення суду касаційної інстанції в адміністративному судочинстві; виявити правову природу правових висновків Верховного Суду та порядок відступу від них.

Аналіз дисертаційної роботи, опублікованих праць та анотації Стафійчук К.В. дає підстави зробити висновок про обґрунтованість та глибоке опрацювання теми дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Положення наукової новизни відповідають визначеним завданням дисертації та загалом кореспондуються з її загальними висновками. Новим, зокрема, є те, що дисертанткою запропоновано зміни до КАС України щодо доповнення обов'язкових елементів мотивувальної частини рішення суду першої інстанції, а також постанови апеляційної

інстанції, а саме, ч. 4 ст. 246 КАС України доповнити наступними пунктами: 6-1) висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені у постановах Верховного Суду, які врахував суд, та мотиви їх врахування; 6-2) висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені у постановах Верховного Суду, на які посилалися сторони, які суд не врахував, та мотиви їх неврахування; а також доповнити п. 3 ч. 1 ст. 322 КАС України щодо того, що зазначається у мотивувальній частині постанови суду апеляційної інстанції, підпунктом «д», в якому вказати: «висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені у постановах Верховного Суду, які врахував суд апеляційної інстанції або не врахував, та мотиви їх врахування або неврахування».

Окрім цього, здобувачкою обґрунтовано надати додаткове повноваження для суду касаційної інстанції у ч. 1 ст. 351 КАС України щодо можливості скасування судового рішення касаційною інстанцією повністю або частково і ухвалення нового судового рішення, якщо судами попередніх інстанцій не враховано висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку.

У дисертаційній роботі можна прослідкувати ще низку інших основних положень, висновків і рекомендацій, що свідчить про наукову новизну дисертаційного дослідження, яка є аргументованою та переконливою. Їх достовірність підтверджується викладом і не викликає заперечень. Логічними, достовірними і достатньо обґрунтованими є узагальнення дисертантки по всьому тексту роботи, висновки до кожного з розділів. Висновки до роботи містять узагальнення, які відповідають ключовим завданням роботи, розкривають її новизну та практичну значущість.

Зміст та оформлення дисертації. Зважаючи на досягнення мети та виконання поставлених завдань дисертаційного дослідження, здобувачем обрано оптимальну та логічно сформовану структуру наукової роботи,

відповідно об'єднавши матеріал у вступ, три розділи, висновки, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретико-правові основи касаційного провадження в адміністративному судочинстві України» авторкою зокрема обґрунтовано, що касаційне оскарження та касаційний перегляд судових рішень не є тотожними термінами, адже перше поняття можна розуміти як можливість звернутись з касаційною скаргою на рішення, що набрало законної сили, у визначених законом випадках, а касаційний перегляд судового рішення є ширшим терміном, який включає всю процедуру розгляду судом касаційної скарги.

Дисертанткою виявлено, що право на касаційне оскарження судового рішення не є абсолютним, а – винятковим. Так, у п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України вказується на право на касаційне оскарження у визначених законом випадках.

У розділі 2 «Процесуальний порядок розгляду справ касаційного провадження в адміністративному судочинстві України» здобувачкою визначено касаційну скаргу в адміністративному судочинстві як письмове звернення учасника справи чи інших осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, звернену до суду касаційної інстанції (Верховного Суду) з метою перегляду судових рішень, що набрали законної сили, у випадках передбачених процесуальним законом.

З'ясовано, що дотримання вимог касаційної скарги, встановлених процесуальним законом, є визначальним для можливості відкриття касаційного провадження, адже їх недотримання тягне за собою негативні наслідки для касатора.

Оригінальним є підхід до систематизування етапів касаційного провадження в суді касаційної інстанції, що є його неодмінними складовими елементами, а саме:

1. Подання касаційної скарги із реєстрацією її у Верховному Суді та присвоєння номера провадження;

2. Відкриття касаційного провадження у справі;
3. Касаційний розгляд, що включає у себе такі підстадиї як:
 - 3.1. Підготовка справи до касаційного розгляду;
 - 3.2. Попередній розгляд справи;
 - 3.3. Розгляд справи у судовому засіданні або у порядку письмового провадження;
4. Ухвалення судового рішення.

У третьому розділі «Судові рішення Верховного суду за результатами розгляду касаційної скарги та проблеми формування єдиної правозастосовної практики» досліджено, що суд касаційної інстанції має ряд повноважень щодо судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій у процесі розгляду справи, проте розгляд справи має проводитися у межах касаційної скарги.

Здобувачкою з'ясовано, що судові рішення Верховного Суду як суду касаційної інстанції закріплюють результат розгляду справи, оскільки у них суд відображає не лише остаточне рішення у справі, але й може містити правовий висновок щодо застосування у відповідних правовідносинах норм права.

Авторкою правильно зазначено, що Верховний Суд як найвища судова інстанція має забезпечити єдність судової практики через застосування однакових підходів до вирішення справ, спільного підходу для всіх суб'єктів. Застосовуючи правову норму, Верховний Суд уповноважений сформулювати правовий висновок щодо правильного її застосування.

Усі три розділи дисертації Стафійчук К.В., відповідно до науково дослідних завдань, розкривають важливі аспекти обраної теми і змістовно їх наповнюють. Усі розділи дисертації органічно взаємопов'язані та мають внутрішню логіку викладу матеріалу.

Основні положення і висновки дисертаційного дослідження викладені здобувачем у достатній кількості наукових публікацій. Опубліковані роботи відповідають темі дослідження.

Окремі побажання та зауваження до змісту дисертації. Кожна самостійна дослідницька робота, присвячена актуальній проблемі, зазвичай

викликає певні міркування, що потребують додаткової авторської аргументації, а також указівки на недоліки й дискусійні положення, що можуть бути враховані в подальших наукових розвідках дослідниці, важливі для поступу науки. Доцільно вказати на наступні дискусійні моменти, що потребують врахуванням дисертанткою або ж додаткових обґрунтувань на прилюдному захисті дисертації:

1. У роботі на с. 187 здобувачка наукового ступеня пропонує систематизувати етапи (стадії) касаційного провадження в суді касаційної інстанції, що є його неодмінними складовими елементами. До першого етапу К.В. Стафійчук віднесла подання касаційної скарги із реєстрацією її у Верховному Суді та присвоєння номера провадження. Однак більшість дослідників цього питання цей етап не виділяють, вказуючи, що касаційне провадження розпочинається з вирішення питання про відкриття касаційного провадження. З огляду на це викликає питання доцільності виділення такого етапу як подання касаційної скарги із реєстрацією її у Верховному Суді, адже реєстрація справи не здійснюється суддею.

2. Дисертаційне дослідження містить згадки про процесуальне законодавство зарубіжних держав, однак у роботі відсутній окремий розділ, у якому б ці питання могли бути розкритими глибше та ґрунтовніше, що, на мою думку, збагатило б дисертацію.

Однак, висловлені зауваження є радше побажаннями щодо продовження наукового дослідження проблем місцевого самоврядування, не впливають на позитивне враження від дисертаційного дослідження, не знижують його цінності та наукової новизни. Дисертаційна робота Стафійчук К.В. написана зі знанням досліджуваної проблеми, автор досить глибоко володіє матеріалом та логічно й науково грамотно його викладає.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом

особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Стафійчук Катерини Володимирівни на тему «Касаційне провадження в адміністративному судочинстві України» є самостійним завершеним науковим дослідженням, містить наукову новизну, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), та вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Стафійчук Катерина Володимирівна – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри адміністративно-правових

дисциплін Інституту права

Львівського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, професор

Мирослав КОВАЛІВ